

fobia della gravidanza; una difficoltà nell'assumere autonomia e ruoli di persona adulta.» (Enciclopedia Europea, pod heslem, svazek I, 1976, str. 476)

Bleuler dále připomíná patologické reakce ženy trpící anorexií, zvláště při přechodu od puberty k adolescenci, od adolescence k dospělosti a stran toho, co přísluší manželskému životu: «La Giovinetta affetta da anoressia nervosa non è interiormente preparata ad assumere la maturità della donna. È atterrita nel vedere che... il proprio corpo assume le forme piene della donna, „rifiuta“ con orrore i godimenti sensuali „carnali“, di cui è ormai capace; ella si sente cioè ancora una bambina e realizza questo modo di vivere se stesse nell'amenorrea, nell'avversione per la carne ed altri cibi, nell'emaciazione.» (Bleuler, Trattato di psichiatria, 1967, str. 535)

Děsí se mateřského smyslu, pokládá se nevhodnou pro mateřství spolsu se «senso di impotenza e d'inadeguatezza», «nello stato di „mutilazione“, in cui versa», protože «sente se stessa come essere monco, immaturo, incapace di diffondere intorno a sé e di dare agli altri quel calore e quella intimità che provengono dalla sicirezza e dalla ricchezza interiori e, soprattutto, non pensa di poter essere madre dolce e amorevole» (Bleuler, tamtéž).

Op cit., str. 263–264

Sentenza n. 69 del 21 giugno 1992

Rozhodnutí ze dne 21. července 1992

1. Na počátku roku 1969 (v měsíci únoru nebo březnu) se obě strany sporu, kterým tenkrát oběma bylo třiaadvacet let, poznaly na přátelském setkání. Mladík jménem Karel byl «graduado como Ingeniero Civil y estaba vinculado como profesor a la Universidad e tenía una oficina de Ingenieria llamada Edico», děvče bylo «Secretaria en el Instituto de Credito».

Stav zasnoubení trval osm měsíců, poté se slavila svatba – bez ohledu na námitky ze strany rodiny žalobce stran rozdílného společenského a ekonomického postavení – ve farním kostele «de Nra. Sra. del Perpetuo Socorro» ve městě «Pereira» dne 17. prosince 1969.

Založili společnou domácnost a narodily se jim tři dcery – «Adriana, Claudia a Anna Maria».

Povstaly však charakterové třenice a společný život byl zasažen krizí kvůli cerebrální hemorragii asi po patnácti letech manželství.

Žena proto musela podstoupit chirurgický zákrok na mozku a opustila muže.

Muž se nejprve obrátil na občanský soud, aby dosáhl občanskoprávního rozvodu, a poté podal dne 25. května 1987 církevnímu soudu žalobu, v níž obvinil své manželství z neplatnosti:

- a) «Por incapacidad en la contrayente para asumir las obligaciones esenciales del matrimonio debido a causas de naturaleza psichica.»
- b) «Por grave defecto de discreción di iuicio en la contrayente acerca de los derechos y deberes esenciales del matrimonio que mutuamente se han de dar y aceptar.

2. Rozhodnutím ze dne 13. července 1987 byla žaloba přijata a dne 30. září téhož roku byly stanoveny termíny sporu ve smyslu vyjádřené pochybnosti v předmětech žaloby.

Po výslechu zúčastněných stran i svědků a po vyžádání znaleckého posudku od doktora Juana Manuela Ruize Rodrigueze byly zápisy vydány dne 21. června 1989.

Po rozsáhlých obhajobách žalobce i svazku bylo vydáno rozhodnutí v prvním stupni pravomoci dne 13. února 1990, a to zamítavé v obou bodech žaloby.

3. Po žalobcově odvolání k NST byla pochybnost dána do souladu s kánonem 1092¹², č. 3 a 2 dne 22. ledna 1991.

Vážený pan žalobcův právní zástupce požádal o nové znalecké posudky, které byly vyžádány rogatoriální komisí u tribunálu v Medelínu.

Když to vše bylo vykonáno a byly předneseny obhajoby pro žalobce i pro svazek, bude dnes třeba k předloženým pochybnostem formulovat odpověď, totiž Zda se v tomto případě jedná o neplatnost manželství pro závažný nedostatek soudnosti ze strany žalované ženy nebo pro její neschopnost přijmout podstatné manželské závazky.

Z hlediska práva. – a) Co do nedostatku soudnosti.

– 4. Je známo ono rozhodnutí tribunálu Felixe Pericla ze dne 3. prosince 1957: «Protože s manželstvím se pojí závažné povinnosti a závazky zasahující celý život, k jeho platnému uzavření nestačí jakékoli poznání, nýbrž pouze takové, které odpovídá takovému závazku a umožňuje dostatečně pochopit z něho vzešlá práva a povinnosti.

Intelligence, což je schopnost rozeznat pravdu, směřuje k tomu, aby přijala za své to, co jako vnější poznává coby pravdivé; jakkoli je pro všechny lidi ve své podstatě táž, liší se u jednotlivců svou kvalitou a kvantitou: vyvíjí se s rostoucím věkem podle tělesných dispozic: od dospívání se buduje a zkvalitňuje prvky noetickými (totiž šíří, kteroužto znalostí získává větší „záběr poznatků“, dále hloubkou, již poznáváme podstatnou věc dbalejším vhladem, a pak výší, již snáze odvozujeme z jednotlivostí všeobecné závěry), dále pak prvky endotymickými, a to s ohledem na příslušné nadání; nakonec pak prvky společenskými, totiž dle společnosti (tj. dell'ambiente), v níž se každý nachází.

V lidské inteligenci se správně rozlišuje schopnost poznání, která tkví v abstrakci všeobecného aspektu z jednotlivostí či v poznání prosté pravdy a schopnost úsudku, což je schopnost rozlišování a uvažování či souhlasu a nesouhlasu stran nějaké věci, odkud se vyvozují nové logické soudy z jiných soudů.

Schopnost úsudku se u člověka jeví jako závažnější než schopnost poznávací; roste totiž tím, jak postupují a rozvíjejí se prvky, o nichž jsme hovořili výše.

K tomu, aby měl člověk odpovědnost za vlastní jednání (což odpovídá morální přičitatelnosti), nestačí pouze poznávací schopnost, nýbrž musí být použita schopnost kritická, která jediná může zformovat rozumový soud a vzbudit úkony svobodné vůle. Zatímco však ke smrtelnému hříchu postačí soudnost sedmiletého dítěte, které všeobecně vzato může rozeznat Boží vůli a samo pochopit, jak je hanebné se Boží vůli protivit, nestačí a nemůže stačit

¹² Pravděpodobně se jedná o omyl či chybu tisku – c. 1092 nemá další členění; snad zde měl být kánon 1095, který má 3 části a týká se psychické nezpůsobilosti k manželství.

takovéto rozlišení pro přijetí zvláštních povinností vyplývajících z manželství a vyžadující celý život, někdy až k oběti. Tak učí všichni učitelé církve v čele s Tomášem Akvinským (srv. IV, Dist. 24, ot. 2, čl. 2, k 11).

5. Právní dbalost Roty lne k adamusi (?), následuje principy tomistické filosofie a přijímá psychologická bádání a s ohledem na tuto právní dbalost se pokusila stanovit jakési normy co do stupně tohoto úsudku: «K uzavření manželství se vyžaduje taková soudnost, která není nikterak omezena, nýbrž musí odpovídat tomuto úkolu, totiž manželství. Snoubenci musí znát nejen teoreticky, nýbrž konkrétně, jak je třeba plnit manželské povinnosti, a zda tedy mohou ze svobodného rozhodnutí odevzdat a přijmout manželská práva. Pročež k manželskému souhlasu musí vést kritický úsudek. Jestliže tedy snoubenec postrádá schopnost úsudku přiměřenou k posouzení manželství, nemůže dát platný manželský souhlas, jak jej vyžaduje kánon 1081 (srv. Felici, rozhodnutí ze dne 3. prosince 1957, R.R.Dec., svazek 49, str. 788, č. 2, 3; Sabbatani, rozhodnutí ze dne 24. února 1961, tamtéž, svazek 53, str. 117n, č. 3n; Fiore, rozhodnutí ze dne 16. května 1961, tamtéž, svazek 53, str. 233, 2, 3; mezi novějšími: Lefebvre, rozhodnutí ze dne 8. července 1967; De Jorio, rozhodnutí ze dne 20. prosince 1967; Pinto, rozhodnutí ze dne 13. prosince 1973; Davino, rozhodnutí ze dne 12. prosince 1974; výše uvedený, rozhodnutí ze dne 11. prosince 1975; Fiore, rozhodnutí ze dne 20. ledna 1976; Egan, rozhodnutí ze dne 22. dubna 1976)» - jak je psáno v rozsudku Di Felice ze dne 13. listopadu 1976.

6. Proto je třeba za absolutně pevný bod pro další srovnávání pokládat podstatu manželského slibu, jak lze vyvodit ze srovnání kánonů 1053, 1056 a 1096.

Právní dbalost Roty předkládá určité všeobecné směrnice. Samotný nedostatek soudnosti může pocházet ze dvojího zdroje, totiž rozumu a vůle:

- když se jeví, že je narušeno harmonické řízení a spolupráce výše uvedených schopností, rozumu a vůle, z nichž vychází vědomé a svobodné rozhodnutí pro nějaký předmět, s možností přiklonit se k něčemu, tehdy je možné a nutné s morální jistotou usoudit, že manželský souhlas takovým člověkem veřejně vyjádřený byl jen zdánlivý, nereálný a tedy naprosto neschopný vytvořit podstatná manželská práva a povinnosti;
- když je nedostatek soudnosti důsledkem psychické nemoci s různými aspekty, jakožto psychastenie, obsedantní neuróza, mitománie, hypertimie atd., v takovém případě závažný nedostatek schopnosti k platnému manželskému souhlasu nevyplývá z duševní choroby, ale z narušené vůle či schopnosti volit, kteréžto narušení je u snoubence překážkou pro svobodu rozhodování (srv. Fiore, rozhodnutí ze dne

«Přesto však právní dbalost našeho soudu vždy zastávala to, že pouze vážná psychická nemoc (psychopatie) může být překážkou k přiměřené soudnosti stran manželství, když totiž psychopatická osoba «può aver perduto talmente, per un certo periodo, la capacità di riflessione (kritické poznání), da non essere né responsabile né capace di agire (svoboda volby)» (E. Bleuler, Trattato di Psichiatria, it. překlad Carlo Mainoldi, Milano, Feltrinelli, 1967, str. 144) (z výše pochvalně zmíněného rozhodnutí Fioreho) (srv. Ragni rozhodnutí ze dne 11. června 1991).

b) Stran neschopnosti přijmout podstatné závazky manželství z důvodů psychické povahy. – 7. Kánon 1095 CIC z r. 1983 zní takto: «Nezpůsobilí pro uzavření manželství jsou... 3. ti, kdo z psychických důvodů nejsou schopni převzít podstatné manželské povinnosti.» Toto je norma přirozeného práva, jak byla vyjádřena v nauce.

- a) Podstatné povinnosti manželství jsou ty, které se týkají buď dobra manželů a dobra potomků, k čemuž je manželské soužití svou přirozenou povahou určeno (kánon 1105, § 1), nebo jednoty a nerozlučitelnosti, což jsou podstatné vlastnosti manželství (kánon 1056).
- b) Povinnost nemůže přijmout snoubenec, který ji není schopen plnit povinnost, ať je to nemožné fyzicky, nebo alespoň morálně (velká potíže).
- c) «Nemožnost nesmí vycházet z příčiny anatomické nebo fyziologické, nýbrž z příčiny psychické povahy, např. psychózy, neurózy, zmatení osobnosti, psychosexuální abnormality, nemravného návyku opíjet se nebo oddávat hazardním hrám.» (Pinto, rozhodnutí ze dne 30. května 1986)
- d) Neschopnost musí existovat v okamžiku projevení souhlasu, jímž manželství vzniká. Platnosti nebrání neschopnost následná, nevychází-li z příčiny, která již v okamžiku slavení manželství byla přítomna v prvním nejbližším skutku, např. ve zmatení osobnosti nebo nemravném návyku již zjištěném. Nejedná se o neschopnost, která pochází jen z okolností jiných příčin po uzavření manželství.

8. Zcela jistě je nesnadné stanovit a vypočítat, jaká jsou práva a povinnosti, které vyplývají z manželství.

Beze všech pochyb však je třeba mezi ně započíst, jak dovozují kánony 1055–1056, odevzdání a přijetí práva na tělesné spojení za účelem zrození a výchování potomstva, k čemuž je zvláště ustanovena manželská smlouva, dále dobrodiní víry a svátosti, které jsou podstatnými vlastnostmi manželství, a dobro manželů, což je vlastní prvek předložený v novém Kodexu s ohledem na Vatikánský koncil, vycházející ze starobylé světské definice.

Nový Kodex nahradil slova Kodexu pio-benediktinského «všechn život» slovy «celý život», což příhodněji označuje a dokresluje «una comunità coniugale di vita, piena, completa, totale, esclusiva, indissolubile, incui è impegnata l'intera persona, e che abbraccia l'intera esistenza in tutti i suoi aspetti, anche i più intimi, si da realizzare il biblico „un caro“ nel suo pieno ed integrale significato. È questo il carattere proprio dell'unione matrimoniale, che si distingue essenzialmente da qualsiasi altra unione che possa legare due persone in ragione di fini particolari: economici, organizzativi, culturali, ecc.» (L. Chiappetta, *Il Matrimonio nella nuova legislazione Canonica e Concordataria*, Roma 1990, str. 10, č. 21)

Manželství tedy nelze zjednodušit jen na pouhé soužití, totiž na společné lože, stůl a příbytek, což je jednotící, nikoli však podstatný prvek manželství, ani na pouhé odevzdání a přijetí práva na tělesné spojení k úkonu vhodnému k plození.

9. Kodex pio-benediktinský z roku 1917 rozlišoval mezi prvotními účely manželství (zrození a výchova dětí) a jeho účely druhotnými (vzájemná pomoc a utišení žádosti) (srv. kánon 1013, § 1). Naproti tomu nový Kodex toto

rozlišení potlačuje a vyzdvihuje zvláště dobro manželů, které klade na roveň plození a výchově potomků, a zdá se, že tak sjednocuje veškeré účely prvotní i druhotné.

Dobro manželů jakožto účel a podstatný prvek manželské smlouvy je jakoby souhrn všech dober, která vyplývají z mezilidských vztahů oněch manželů. Oni totiž, nepotýkají-li se s žádnou psychickou anomálií osobnosti, ve vzájemných osobních vztazích obohacují sebe navzájem jakožto jednotlivci i celý svůj manželský život. S tím se pak pojí manželská láska, která není jen erotická a sexuální, nýbrž naprostá s trvalým darováním duše i těla v zodpovědné plodnosti podle zákonů stanovených Stvořitelem, je přáno vzájemné pomoci za dobrých i zlých okolností, duchovní, náboženský a morální prospěch, jakož i svornost v bedlivé péči a výchově dětí, rodinný pokoj, dobrý společenský vztah atd.

10. Neschopnost přijmout manželské povinnosti má klíčový prvek ve zmatení, které pochází z příčiny psychické povahy označované jako závažné.

Proto nepostačuje zlá vůle, lehká náklonnost k nepravostem nebo nezřízenosti osobnosti, které ztěžují nebo znedokonalují mezilidský vztah, nýbrž vyžaduje se, aby příčina psychické povahy činila mezilidský vztah morálně nemožným a nesnesitelným.

11. Jan Pavel II. v promluvě k Apoštolskému tribunálu Římské rotě v den 5. února 1987 připomněl:

«Per il canonista deve rimanere chiaro il principio che solo l'incapacità e non già la difficoltà a prestare il consenso e a relazionare una vera comunità di vita e di amore, rende nullo il matrimonio. Il fallimento dell'unione coniugale, per altro, non è mai in sé una prova per dimostrare tale incapacità dei contraenti, i quali possono aver trascurato, o usato male, i mezzi sia naturali che soprannaturali a loro disposizione, oppure non aver accettato i limiti inevitabili ed i pesi della vita coniugale, sia per i blocchi di natura inconscia, sia per lievi patologie di ordine morale. Una vera incapacità è ipotizzabile solo in presenza di una seria anomalia che, comunque si voglia definire, deve intaccare sostanzialmente le capacità di intendere e/o di volere del contraente.» (AAS 1987, str. 1456–1457)

Neschopnost, která předchází manželství, ať alespoň skrytě, ať trvalá v okamžiku slavení manželství, musí být jistá: ve sporné věci nelze vynést jisté rozhodnutí.

Přinejmenším se vyžaduje, aby se jednalo o setrvalou neschopnost, ačkoli se vykytlo mínění v nepatrném množství výroků Roty, že tato neschopnost se rovná neschopnosti soužití (impotenci).

Jelikož se vyžaduje, aby tato neschopnost předcházela nebo alespoň propukala při dávání souhlasu, je nezbytné, aby tato neschopnost byla setrvalá.

12. «Podle pokojné právní znalosti N.A.O. k potvrzení neschopnosti přijmout manželské povinnosti kvůli nějaké nemoci nebo anomálii „nestačí potvrdit, že tato nemoc (nebo anomálie) existovala skrytě již před manželstvím a poté otevřeně propukla. Je třeba dokázat z jednotlivých doložených projevů nemoci, jak před svatbou, tak po ní, a z jejich blízkosti době uzavření manželství, že tato nemoc již skutečně a v dokládáném stavu v psychiatrickém slova smyslu napadla toho, jenž uzavíral sňatek“» (srv. Anné, rozhodnutí ze dne 9. června 1963, R.R.Dec., svazek 55, 440)

«Krom toho by měl soudce využít kromě výpovědí stran sporu a prohlášení svědků (srv. jeden případ Jarawan ze dne 11. července 1985) také znalecké posudky „nakolik... jsou jejich zkoumání a posudek, opírající se o odborné znalosti, vyžadovány k provedení důkazu nebo k rozeznání pravé povahy nějaké věci“ (kánon 1574; srv. kánon 1680), přičemž právní dbalost N.A.T. v těchto případech při dokazování učí, že „zvláště je třeba dodržovat uměřenost a především je nutné dbát na to, aby znalci vynikali v nauce i v poctivosti při výkonu své disciplíny; proto nepřekračují-li znalci meze svého oboru, je vyloučeno, aby soudce pominul závěry jejich ohledání, a pokud ano, tedy jen pro nejzávažnější protiargumenty.“ (srv. Lamas, rozhodnutí ze dne 21. října 1959) Avšak – jak připomíná jeden případ Jarawan ze dne 28. července 1983, „zvláštní vědy, jako psychiatrie či experimentální psychologie, jsou vedeny pouze partikulárními principy; zatímco morálka a právo užívají principů univerzálních; proto jistě může psychiatrie prohlásit, že ta která osoba je zbavena plné soudnosti, zatímco právník může naproti tomu stanovit, že dotyčný je schopen úkonů lidských, morálních a právních“. Tudíž soudcům přísluší toliko stanovit, zda v konkrétním případě byla nedostatečná schopnost jedné ze stran taková, že znemožňovala přijetí manželských povinností.» (tak v jednom případě Doran, rozhodnutí ze dne 25. března 1991)

13. Proto důkaz nedostatku soudnosti nebo neschopnosti přijmout podstatné manželské závazky musí vycházet z toho, co se projevilo před manželstvím a bezprostředně po jeho uzavření, což je patrné ze svědeckých výpovědí nebo ze znaleckých posudků, které mohou s morální jistotou stanovit propuknutí, míru a šíři i čas nemoci.

Krom toho jelikož ani u jedné z psychických okolností, o nichž v kánonu 1095, č. 2 a 3, se přímo nevyžaduje setrvalý stav, je nutné s co největší jistotou prokázat, že byla přítomná a působila v době dávání manželského souhlasu, ať už se jedná o poruchu soudnosti nebo o neschopnost přijmout manželské povinnosti.

Jestliže tento patologický stav propukne až po nějakém čase od uzavření manželství, a to tím spíše, jestliže po několika letech, je již nejen obtížné, ale i nemožné zpětně určit, že tato psychická neschopnost soudnosti nebo přijetí povinností existovala již v době dávání manželského souhlasu.

14. V daném případě. – Je jedna vhodná metoda pro jednání v dané dvojí pochybnosti o neplatnosti, jelikož prokáže-li se, že žalovaná strana netrpěla žádnou abnormalitou nebo psychickým patologickým stavem nejen v době uzavírání manželského souhlasu, ale ani předním, ani po něm, a to alespoň v prvních pěti letech, ba dokonce deseti letech manželského soužití, bude zmařeno a zamítnuto žalobcovo tvrzení ať stran nedostatku soudnosti žalované strany, ať její neschopnosti k manželské smlouvě.

15. Pečlivá právní dbalost vedla soudce první instance k tomu, aby v souladu s citovanou právní dbalostí Roty a s ohledem na kanonickoprávní normy stran manželského souhlasu pečlivě prozkoumali a rozebrali fakta předcházející manželství, stav po jeho uzavření, a to až do roku 1984, jakož i to, co následovalo po propuknutí cerebrální patologické choroby, již byla žena postižena v květnu roku 1984.

Od tohoto schématu nebude třeba příliš odbočovat.

Doby zásnub, která trvala přibližně devět měsíců, vydává o osobnosti žalované strany toto svědectví: «Ella se manifestaba de bueno genio; muy extrovertida, de mucho ambiente, avisapada, de espíritu.»

Žalobce také trval na uvedení mnoha okolností výchovy děvčete, jehož otec byl „muy neurótico y difícil de manejar, irresponsable de sus obligaciones“. V posledních letech svého života byl odloučen od své ženy.

Avšak i žalovaná strana potvrdila necitelnost či mrzutost svého otce při plnění rodinných povinností: «Maria era el sostén de la familia, economicamente», ostatní potomci uvádějí něco jiného.

Žalobce ve své výpovědi spojuje mnoho věcí, které se udály během řady let po uzavření manželství, jako např. že žalovaná strana měla zálibu v alkoholických nápojích nebo že byla «inafectiva» vůči dětem.

To se však dělo (jakožto důsledek) po propuknutí cerebrální hemoragie roku 1984, tedy po patnácti letech od uzavření manželství.

17. Žalovaná strana se shoduje se žalobcem a s výpověďmi svědků ohledně abnormality charakteru, alkoholismu i nezodpovědnosti otce vůči rodině. Žalovaná strana však dokazuje, že z toho nejen neutrpěla žádnou psychickou újmu, nýbrž naopak – což není řídkým zjevem – byla zatížena odpovědností za péči o svou rodinu, přičemž přerušila studia pro nutnost zabezpečení rodiny v nepřítomnosti otce a na jeho místě: «Ciertamente mi padre fue muy irresponsable y adicto al licor, de tal manera que a mí, desde muy pequeña me tocó la obligación de la casa... en mi familia eramos siete hermanos y siempre fueron muy buenas las relaciones entre los hermanos entre sí y de nosotros con nuestros padre.»

Uvádí: «Durante el noviazco fui una persona de un genio muy aceptable y nunca tive reacciones bruscas, inclusive de novios nunca tuvimos ninguna pelea.»

18. První těžkosti u žalované strany propukly po sedmi letech manželství, zvláště kvůli podezření na mužova přátelství s jinými ženami a kvůli potížím v sexuálním životě manželů.

Dále žalovaná strana dokládá, jak je ostatně zjevné z lékařské zprávy, že trpěla cerebrální hemoragií a podstoupila chirurgický zákrok roku 1984.

K odloučení došlo pro vzniklé těžkosti pokládané za nepřekonatelné, poté co se oba sobě navzájem tak odcizili, že vyhledali lásku mimo manželství.

Výpověď žalované strany se jeví být o to věrohodnější, že sama potvrzuje: «Estoy muy de acuerdo con este proceso de nulidad.»

Výpovědi zúčastněných stran sporu ovšem nepostačují, i když se shodují, a to tím spíše, když se rozcházejí.

Proto žalobcovy tvrzení bude třeba podrobit zkoumání ve světle svědeckých výpovědí.

19. První byl jako svědek vyslechnut Didaco, který byl žalobcovým spolužákem a již v době před manželstvím žalovanou stranu znal. Mohl doložit jen velice málo, takřka nic ohledně snoubeneckých vztahů stran sporu, jen to, že jejich společensko-ekonomické postavení bylo rozdílné a žena se těšila nižšímu společenskému postavení. Po uzavření manželství se dozvěděl z poznámek svých přátel (comentarios de amigos), «que el comportamiento de ella non era el ideal» a obviňoval ji z nedostatku mateřské péče.

Nic však nevyprávěl o chování otce anebo bratrů žalované strany. Ani před uzavřením manželství, ani po něm svědek nevěděl «en esa época dificultades entre ellos, a excepción de ciertas peleitas intrascendentes y normales en los matrimonios». Pouze po ztroskotání se od žalobce dozvěděl o potížích vzniklých po třech letech manželství.

Přesto však může potvrdit výpověď žalované strany o lásce a péči o dcery a stran obvinění z nezodpovědnosti a necitelnosti prohlašuje, že k tomu došlo po chirurgickém zákroku roku 1984.

20. Svědkyně Alba Lucia potvrzuje jedinou abnormalitu, s níž se žalovaná strana potýkala, když utrpěla cerebrální «aneurisma», a že «a raíz de la operación, se volvió totalmente irresponsable y no le interesaba absolutamente de nada». Samotné svědkyni je známo, že přibližně od roku 1982 se manželské vztahy zhoršily.

21. Svědek Gustavo, psychiatr, povoláný coby svědek, poznal žalovanou stranu přibližně po sedmi letech manželství a v té době «no noté ningún problema especial, fuera de los normales en todo matrimonio» a byla to nemoc z roku 1984, která zapříčinila závažné těžkosti.

22. Podobně dokládá svědek Jairo: «Parecía un matrimonio normal y conste que muchas veces estuve con ellos... todo parecía normal... Socorro era alegre, gustaba del trago y la parrande, pero normalmente.»

co se týče psychického stavu: «funcionaban más o menos normales» a přátelům se zdálo, že je vášnivá.

23. Stejně tak svědek Ruben přičítá psychosomatické cerebrální nemoci, která u žalované strany propukla po patnácti letech manželství, veškeré potíže v manželství a abnormální chování žalované strany: «total frialdad, indiferencia, anafectividad... violenta, agresiva, dominante».

24. další svědkové vypovídají o charakterových rozdílech mezi manželky, které se projevíly zvláště po uzavření manželství kvůli rozdílnému postavení rodin jednotlivých stran, kvůli sexuálním potížím a zvláště kvůli duševní roztržičnosti po chirurgickém zákroku u žalované strany.

25. Beatrix, přítelkyně žalované strany již od dětství, potvrzuje: «De soltera Socorro era muy normal... ella fue una muchacha digna.» Ve vztahu k manželství dodává: «Nosotros siempre los veíamos un matrimonio normal.» Dokonce «Hasta yo la comentaba a mi esposo que ellos eran modelo como pareja.» Pouze ve stavu odloučení se dozvěděla o těžkostech z posledních let, a to proto, že «después de su enfermedad cambió totalmente».

26. Nic o předmanželských vztazích neví svědkyně Luz Elena, která «no vivía por esta época en Pereira», může však doložit, že «antes de sufrir un aneurisma, lo que hace por ahí unos cuatro años, ella era una persona completamente, después si cambió su personalidad».

27. Také svědek Consuelo «fue profesora de demandada en sus años de estudiante en el colegio» dokládá, že žalovaná strana byla «muy rebelde y poco respectuosa a las profesoras... falta delicadeza... indisciplina» atd., ale nic z toho se nemůže pokládat za příznak nedostatku soudnosti anebo

neschopnosti přijmout podstatné manželské povinnosti, ať pro nepříznivou dobu studia žalované strany, ať pro odlišný způsob chápání sociálního postavení ve společenských kategoriích.

To, co dokládá tento svědek, je třeba přičíst době raného dospívání: «tenía en ese entonces unos catorce o quince años» (svědkyně Amanda), a ač byla «indisciplinata», «era una niña inteligente» et erat «una estudiante normal» (svědkyně Mercedes). Manželství bylo uzavřeno, když bylo žalované straně 24 let.

28. Znalecké posudky nemohou doložit nic, co by protirečilo tomu, co je zjevné z výše uvedených svědeckých výpovědí.

První znalec, dr. Jan Emmanuel, na základě zkoumání dokladů dochází k závěru «untrastorno de personalidad», což se však projevuje po vážné cerebrální chorobě roku 1984, tedy po patnácti letech manželství. Nepřesvědčil nás však znalecův závěr, který přičítá předmanželskému období takový zhoubný vliv na psychiku, který vycházel ze společenské a psychologické situace rodiny, v níž žalovaná strana vyrostla: otec alkoholik a nezodpovědný. Naproti tomu svědkové prohlašují, že byla normální, když dospěla, a stejně tak mnoho let po svatbě žili oba manželé nejen normálním manželským životem, ale byli dokonce dáváni za nejlepší příklad lásky a svornosti.

Znalec ve druhé instanci vykládá své závěry zcela teoreticky, aniž by vzal v úvahu doklady nebo výpovědi svědků stran doby před manželstvím i po něm, před vážnou nemocí roku 1984.

29. Rozhodnutí první instance dochází k závěru stran těchto znaleckých posudků: «No está de más advertir que tales conductas (inafectividad, irresponsabilidad, agresividad e infidelidad) han de resultar claramente probadas con anterioridad al matrimonio, celebrado el 17 diciembre de 1969.» To však není dokázáno, proto rozhodnutí první instance po pečlivé a dbalé úvaze dochází k negativnímu závěru v obou bodech žaloby.

30. To vše po stránce práva i daného případu zváživše my, níže podepsaní soudcové, rozhodujeme: Zamítá se v obou bodech žaloby neboli v daném případě nejde o neplatnost manželství.

V Římě, v sídle Apoštolského tribunálu Římské roty, dne 21. července 1992.

Aemilius Colagiovanni, předseda
Cormac Burke
Thomas G. Doran

Op cit., str. 265–276